

Nr 31.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1926 (nr 162) om arbetstidens begränsning; given Stockholms slott den 24 januari 1930.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen antaga härvid fogat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1926 (nr 162) om arbetstidens begränsning.

G U S T A F.

Sven Lübeck.

Förslag

till

Lag

**angående fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1926 (nr 162)
om arbetstidens begränsning.**

Härigenom förordnas, att lagen den 4 juni 1926 om arbetstidens begränsning, vilken lag gäller till och med den 31 december 1930, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1933, dock att slutbestämmelserna i lagen från och med den 1 januari 1931 skola hava följande lydelse:

1) I fråga om sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som avses i 12 eller 13 §, skall vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter den 31 december 1933.

2) Eftergift, som med stöd av lag den 17 oktober 1919, den 22 juni 1921 eller den 22 juni 1923 om arbetstidens begränsning beviljats utan begränsning till viss tid, skall, i den mån vederbörande myndighet ej annorlunda bestämmer, fortfarande tills vidare äga giltighet.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 3 januari 1930.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Lübeck.

Med utgången av år 1930 utlöper giltighetstiden för lagen den 4 juni 1926 om arbetstidens begränsning. Statsmakterna hava alltså att dessförrinnan taga ställning till frågan, huruvida och i vilken form nämnda lagstiftning bör förnyas. Jag anhåller nu att få anmäla denna fråga.

Lagstiftningen angående åttatimmarsdagen inleddes i Sverige med den av 1919 års *urtima riksdag* antagna lagen om arbetstidens begränsning. Denna lag, som väsentligen överensstämde med det av den s. k. arbetstidskommittén utarbetade lagförslaget i ämnet, var avsedd att utgöra en försöksreglering, och dess giltighetstid var begränsad till 4 år. Redan vid 1920 års riksdag väcktes emellertid ett flertal motioner om ändringar i nämnda lag, respektive om dess upphävande. Riksdagen avsåg visserligen dessa motioner men beslöt att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning om och förslag till sådana ändringar i lagen, som kunde finnas påkallade av vunnit erfarenhet om dess tillämpning och vilka utan att rubba lagens grunder kunde vara ägnade att bättre anpassa densamma efter det praktiska livets krav.

Historik.

I anledning av denna framställning från riksdagen framlade Kungl. Maj:t för 1921 års riksdag förslag till ny, i flera hänseenden modifierad arbetstidslag. Riksdagen godkände de flesta av de föreslagna ändringarna och vidtog i anledning av väckta motioner ytterligare jämkningar. Tiden för lagstiftningens giltighet ändrades emellertid ej, utan den lag i ämnet, som utfärdades den 22 juni 1921, skulle upphöra att gälla med utgången av år 1923.

Vid 1923 års riksdag framlades sedermera förslag till ånyo reviderad arbetstidslag. Riksdagen antog i anledning av propositionen samt väckta motioner ny lag i ämnet. Denna utfärdades den 22 juni 1923 att gälla till och med utgången av år 1926. I samband med sitt beslut i

frågan uttryckte 1923 års riksdag förväntan, att Kungl. Maj:t under den fortsatta provisorietiden skulle ägna synnerlig uppmärksamhet åt arbetstidslagstiftningens verkningar inom landet och dess anpassning efter de internationella förhållandena, samt att Kungl. Maj:t före provisoriets utlöpande skulle låta verkställa de särskilda utredningar, som kunde finnas påkallade för att statsmakterna då skulle vara bättre i stånd att definitivt taga ståndpunkt till frågan. Dylik utredning verkställdes dels genom socialstyrelsen och kommerskollegium, vad angår arbetstidslagstiftningens verkningar inom landet, och dels av dåvarande sekreteraren och ledamoten i arbetsrådet J. Nordin rörande arbetstidslagstiftningen i utlandet.

1926 års
lagstiftning.

Frågan om fortsatt lagstiftning på området bragtes inför 1926 års riksdags prövning genom en den 29 januari 1926 dagtecknad *proposition nr 73*. I denna proposition föreslogs antagande av ny arbetstidslag utan begränsning av giltighetstiden och med vissa ganska omfattande nyheter i materiellt hänseende. Berörda ståndpunkt angående lagens giltighetstid motiverades av föredragande departementschefen, statsrådet Möller, i huvudsak på följande sätt.

Industrien hade i stort sett kommit till rätta med svårigheterna på grund av lagstiftningen och övertunnit dem. Levnadsstandarden hade väl bevarats på sin gamla nivå. Några särskilda tecken till att lagstiftningens upprätthållande skulle för framtiden öka industriens svårigheter kunde icke skönjas. Alla vore medvetna om att lagstiftningen komme att förnyas och upprätthållas åtminstone under en period om tre eller fyra år. Det kunde lugnt antagas, att efter en dylik period en lagstiftning av ifrågavarande slag skulle komma att upphävas endast om så utomordentliga skäl talade för dess upphörande, att densamma skulle avskaffas, oavsett om man på förhand bestämt giltighetstiden eller ej. Frågan om lagstiftningens vara eller icke vara komme att avgöras på grund av ekonomiska och sociala skäl oberoende av lagstiftningens försökskaraktär. Från deras utgångspunkt, till vilkas skydd lagen stiftats, kunde det med hänsyn härtill icke vara av avgörande betydelse om giltighetstiden begränsades eller ej.

Andra skäl talade emellertid för att lagstiftningens experimentperioder borde betraktas såsom avslutade. Genom att lagen finge karaktären av en fortsatt försökslagstiftning gäve man bland annat vissa grupper anledning till den falska förhoppningen, att lagstiftningen skulle komma att upphöra, även om inga nya och starkare skäl än tidigare framfördes därför. Det kunde icke ligga i samhällets intresse att giva näring åt dylika förhoppningar. De försvagade impulserna till industriens anpassning efter lagen och fördröjde den utveckling, som lagen åsyftade att främja. De psykologiska verkningar, vilka kunde befaras bliva en följd av en fortsatt behandling av lagstiftningen såsom provisorisk, vore ofördelaktiga för samhället. Då därtill komme, att den ovisshet rörande verkningarna, vilken tidigare kunnat tala för att statsmakterna behandlat lagstiftningen om åtta timmars arbetsdag såsom försök, numera väsentligen förminskats, syntes det få anses riktigast att icke vidare begränsa giltighetstiden.

De i propositionen föreslagna materiella ändringarna voro framför allt sådana, som avsågo att möjliggöra ratifikation för Sveriges del av den av internationella arbetsorganisationen antagna konventionen i ämnet, den

s. k. *Washingtonkonventionen* av år 1919. Jag återkommer i det följande till denna konvention och vill här endast nämna, att de viktigaste skillnaderna beträffande omfattningen mellan konventionen och den svenska lagen då voro — och ännu äro — att konventionen icke känner den svenska lagens undantag för arbete, som bedrivs av staten eller som åligger trafikpersonal vid järnväg, vilken är upplåten för allmän trafik, samt för arbetsföretag, i vilket icke i regel användas flera än fyra arbetare. Dessa inskränkningar i den svenska lagstiftningen skulle enligt propositionen borttagas. På en punkt är konventionen vidare, nämligen därutinnan att densamma medger kontinuerlig drift med användande av varandra avlösande skiftlag vid sådana arbeten, som på grund av sin natur kräva dylikt arbete, under villkor endast att arbetstiden i medeltal icke överstiger 56 timmar i veckan. Enligt den svenska lagen må undantag i sådant hänseende — utom i det fall att arbetsgivare och arbetare äro ense därom — medgivas endast då arbetet på grund av synnerliga skäl finnes böra fortgå jämväl under sön- och helgdagar. I denna del föreslogs i propositionen icke någon ändring.

Inom riksdagen väcktes åtskilliga *motioner* i denna fråga. Vad angår lagens giltighetstid yrkades sålunda, bland annat, i motioner i första kammaren av herr C. G. Ekman m. fl. och i andra kammaren av herr Hamilton m. fl., att riksdagen måtte antaga lag i ämnet att gälla allenast till och med den 31 december 1930. Såsom motiv för detta yrkande anfördes bland annat följande.

Den utredning, som verkställdes i fråga om arbetstidsbegränsningens verkningar, hade i åtskilliga avseenden lämnat så obestämda resultat, att tiden icke kunde anses mogen att definitivt fastslå denna lagstiftning. Häremot talade ock förhållandena i utlandet, varest lagstiftningen på detta område erhållit en mycket varierande karaktär och tillämpats på vitt skilda sätt. Förväntad anslutning till *Washingtonkonventionen* hade också uteblivit beträffande ur industriell synpunkt betydelsefulla länder. Under de ovissa förhållanden, som sålunda rådde i utlandet, syntes det för Sveriges del vara klokast att tills vidare icke binda sig genom permanent lagstiftning utan alltjämt giva densamma en provisorisk karaktär. Enligt bestämmelse i *Washingtonkonventionen* skulle revision därav äga rum tio år efter det konventionen trätt i kraft. Med tanke på att Sverige skulle kunna, om så framdeles funnes böra ske, ansluta sig till den reviderade konventionen syntes det lämpligast, att den nya lagen antoges för en tid av fyra år.

Ärendet behandlades av *riksdagens andra lagutskott*, som i sitt yttrande beträffande frågan om fortsatt lagstiftning över huvud anförde i huvudsak följande.

»Genomförandet av åtta timmars arbetsdag utgör föremålet för ett av den moderna arbetarrörelsens äldsta och mest uppmärksammade krav. Under många år kämpade arbetarna, till synes oftast med föga framgång, för detta önskemåls förverkligande. Arbetstiden förkortades visserligen i genomsnitt så småningom — på enstaka områden ända ned till den eftersträfvade gränsen — men på det hela taget kvarstod dock vid tiden för världskrigets slut en avsevärd skillnad mellan den faktiska arbetstiden och åttatimmarsdagen.

När arbetarna då i flertalet europeiska länder lyckades, åtminstone för industrien och därmed jämförliga verksamhetsområden, uppnå lagstadgad begränsning av arbetstiden, hade de därmed vunnit en ur deras synpunkt mycket betydelsefull framgång. Av vad här anförts torde framgå, att arbetarna endast efter omfattande strider skulle uppgiva den ernådda lagstadgade arbetstidsbegränsningen.

För arbetsgivarsidan ter sig förevarande reform givetvis annorlunda. Oavsett den bundenhet och de besvärligheter av olika slag, som den lagstadgade arbetstidsregleringen medfört, ha näringsidkarna i stor utsträckning funnit sig nödgade att till produktionens upprätthållande öka arbetarantalet eller ock vidtaga allehanda förändringar i avseende å driftens anordning och tekniska hjälpmedel — ej sällan ha båda dessa utvägar tillgripits. I en del fall torde de genomförda förändringarna varit av nytta för produktionen, men i det stora flertalet fall lär, oaktat stundom mycket betydande kostnader nedlagts på förbättringar, produktionsresultatet knappt motsvara det som nåddes före 8-timmarsdagens införande. Med hänsyn till såväl de företag, som funnit sig i den av arbetstidens förkortning föranledda produktionsminskningen, som de, vilka genom kostsamma förändringar sökt kompensera arbetstidsförkortningen, har möjligheten till förräntning av det i företagen bundna kapitalet sålunda försämrats.

De vidtagna utredningarna beträffande denna lagstiftnings verkningar ha åsyftat att bereda statsmakterna möjlighet till bedömande, huruvida de fördelar lagstiftningen berett arbetarna uppväga de nackdelar, som genom densamma åsamkats produktionen. Såsom vid flera tillfällen framhållits, äro emellertid de värden, som vid ett dylikt bedömande skulle vägas mot varandra, svåra att jämföra. Endast i det fallet skulle en sådan utredning kunna tillmätas avgörande betydelse, att den utvisade, att de ekonomiska verkningarna av 8-timmarsdagen varit ödesdiga för näringslivet. En sådan verkan har emellertid i förevarande fall icke blivit ådagalagd.»

Med hänsyn till vad sålunda anförts fann utskottet det icke skäligen kunna ifrågakomma att uppgiva den lagstadgade arbetstidsbegränsningen.

Vad angår lagens giltighetstid erinrade utskottet om att man å många håll och däribland inom otvivelaktigt sakkunniga kretsar fortfarande stode tveksam inför spörsmålet, huru reformen i åtskilliga avseenden borde slutgiltigt gestaltas. Vidare framhöll utskottet, att de internationella förhållandena på arbetstidslagstiftningens område ännu vore föga stabiliserade; Washingtonkonventionen vore sålunda ratificerad allenast av ett fåtal stater. Det syntes också utskottet uppenbart, att det för vårt lands konkurrens på den internationella marknaden måste vara av betydelse, att den svenska arbetstidsregleringen toge tillbörlig hänsyn till motsvarande lagstiftning i de med Sverige konkurrerande länderna.

På dessa skäl tillstyrkte utskottet ett fortsatt provisorium. Vad angår provisorietidens längd förordade utskottet på de i nyssnämnda motioner angivna skälen en tid av fyra år eller till utgången av år 1930. I detta sammanhang framhöll utskottet, att det givetvis kunde förutsättas, att Kungl. Maj:t under den fortsatta provisorietiden komme att med uppmärksamhet följa utvecklingen, såväl inom som utom landet, av de förhållandena, vilka kunde vara av betydelse för frågan om upprätthållandet och

gestaltningen av förevarande lagstiftning och därvid ägna särskild uppmärksamhet åt de ledande industristaternas ställning.

Vad andra lagutskottet sålunda anfört och föreslagit godkändes av riksdagen. I materiellt hänseende beslöt riksdagen därjämte på utskottets förslag vissa ändringar i tidigare gällande bestämmelser, därvid riksdagen emellertid avvisade sådana utvidgningar av lagens tillämplighetsområde, som skulle erfordras för ratifikation av Washingtonkonventionen i dess nuvarande utformning.

Lag i ämnet utfärdades, såsom inledningsvis nämnts, den 4 juni 1926. Beträffande innehållet i lagen torde det tillåtas mig att hänvisa till svensk författningssamling (år 1926 nr 162).

Då man nu har att pröva, huruvida den sålunda gällande lagstiftningen bör förnyas, bör därjämte övervägas dels frågan om den tid, för vilken en ny lagstiftning bör antagas, dels ock spørsmålet om i samband därmed några materiella ändringar böra vidtagas i lagstiftningen. Jag anhåller att nu i ett sammanhang få redogöra för innehållet i de yttranden från vissa myndigheter, som avgivits i dessa hänseenden.

Inkomna
utlåtanden.

I skrivelse den 27 december 1929 har *socialstyrelsen* föreslagit, att Kungl. Maj:t måtte till 1930 års riksdag avlåta proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning, vilken lag, med undantag av slutbestämmelserna, borde överensstämma med den nu gällande lagen i ämnet och vars giltighet skulle begränsas till tiden 1 januari 1931—31 december 1932. Som motivering för denna sin framställning har socialstyrelsen anfört väsentligen följande.

Social-
styrelsen.

Den första fråga, man hade att taga ståndpunkt till, vore givetvis, huruvida det över huvud taget vore önskvärt, att en lagstiftning av ifrågavarande art vidare upprätthölles. I detta avseende hyste socialstyrelsen ingen tvekan. Styrelsen hade städse, sedan frågan om åttatimmarsdagen blivit aktuell, uttalat sig till förmån för dylik lagstiftning och vid senaste revision av arbetstidslagen jämväl förordat antagande av lagbestämmelser med obegränsad giltighetstid på området. Obestriddigen hade åttatimmarsdagen, enligt vad styrelsens olika utredningar i frågan utvisade, medfört betydande kostnader och andra olägenheter för näringarna, men å andra sidan hade den berett arbetarna fördelar, som av dem på goda grunder värderades synnerligen högt. Såsom styrelsen framhållit vid det senaste revisionstillfället, skulle också ett bortfallande av arbetstidslagen knappast medföra någon förbättring för näringarna, enär arbetarna i sådant fall med all sannolikhet skulle komma att slå vakt om åttatimmarsdagen på ett sätt, som i många fall komme att innebära en skärpning av dess tillämpning. Under de fyra år, som förflutit efter nyss åsyftade förordande, hade ej, såvitt styrelsen kunde döma, något inträffat, som kunde anses ägnat att rubba den antydda uppfattningen. Industrien hade alltmera och så att säga definitivt anpassat sig efter åttatimmarsdagen, och under den senaste tiden torde för övrigt dess läge i stort sett hava avsevärt förbättrats. Den utländska lagstiftningen kunde ej heller anses visa några tecken, som tydde på tillbakagång för åttatimmarsdagens idé — snarare tvärtom. Att under sådana

förhållanden, sedan arbetstidslagstiftningen existerat under mer än tio år, låta densamma bortfalla, syntes ej skäligen kunna ifrågakomma.

På samma grunder, som socialstyrelsen anfört vid det senaste lagstiftningstillfället, skulle styrelsen för sin del helst se, att en arbetstidslagstiftning av permanent giltighet kunde komma till stånd. Emellertid kunde det ej förnekas, att numera ett särskilt förhållande kunde anföras till förmån för uppskov med åstadkommandet av dylik lagstiftning. Washingtonkonventionen stode nämligen eventuellt inför revision, och uteslutet vore icke, att efter en sådan åtgärd vår lagstiftning skulle kunna anpassas efter konventionen och Sverige därmed komma i tillfälle att tillgodose önskemålet om nämnda konventions ratificering. Från den svenska regeringens sida hade i Genève redan framställts krav på konventionens revision, och torde därigenom en viss förpliktelse kunna anses ha uppkommit för vårt land att eventuellt söka genomföra dylik anpassning. En sådan åtgärd kunde emellertid tydligtvis icke vidtagas, förrän revisionsfrågan slutbehandlats, och torde sålunda vägande skäl tala för ytterligare ett provisorium.

Beträffande därefter tiden för en förnyad förlängning av arbetstidslagstiftningens giltighet kunde framhållas, att frågan om Washingtonkonventionens revision, som varit föremål för förberedande överläggningar inom internationella arbetsbyråns styrelse, ansåges skola komma att tagas upp till avgörande av internationella arbetskonferensen våren 1931. Om så skedde, skulle en med hänsyn till den reviderade konventionen anpassad arbetstidslag kunna föreläggas 1932 års riksdag och det nya provisoriet således böra avse åren 1931 och 1932, d. v. s. omfatta en tid av två år. Fullt säkert vore visserligen icke, att revisionsfrågan av arbetskonferensen slutbehandlades våren 1931, men i fall av behov kunde 1932 års riksdag besluta ännu ett provisorium.

Vid förnyelse av ifrågavarande lagstiftning borde man givetvis även beakta det eventuella behovet av förändringar i avseende å dess innebörd. Detta krav torde emellertid vid en begränsning av den förnyade lagens giltighet till en så kort tidrymd som två år knappast behöva uppmärksammas i annat fall, än om ett dylikt behov gjort sig med verklig styrka gällande — något som, såvitt styrelsen hade sig bekant, icke kunde anses hava varit förhållandet.

I skrivelsen har socialstyrelsen tillika berört en speciell fråga, nämligen rörande arbetstidsförhållandena inom hotell- och restaurangyrket. Jag återkommer i annat sammanhang därtill.

Arbetsrådet. Över socialstyrelsens framställning inhämtades först utlåtande från *arbetsrådet*, som i anledning därav förklarar, att arbetsrådet helt anslöte sig till den av socialstyrelsen hävdade meningen, att det icke syntes kunna ifrågakomma att nu, sedan arbetstidslagstiftningen varit gällande under avsevärd tid och industrien hunnit anpassa sig därefter, låta densamma bortfalla. Arbetsrådet ansåge således, att berörda lagstiftning fortfarande borde upprätthållas.

Vad därefter anginge frågan om *giltighetstiden* för en ny arbetstidslag har arbetsrådet till en början erinrat om att vid senaste lagrevision såväl socialstyrelsen som arbetsrådet föreslagit, att åt den förnyade arbetstidslagen skulle givas obegränsad giltighetstid. I sitt den 23 november 1925 avgivna utlåtande i ämnet hade arbetsrådet i detta hänseende anfört bland annat följande:

Arbetsrådet hade under sin verksamhet kunnat konstatera, att det osäkerhetstillstånd, som envar av tidigare revisioner av lagen medfört, städse temporärt minskat möjligheterna för samförstånd emellan arbetsgivare och arbetare, då lokala förhållanden påkallat jämkningar i arbetstiden. Dessa revisioner — hur berättigade de än i sig själva kunde hava varit — hade därför oundvikligen försenat den pågående och önskvärda omläggningen av arbetstidsfrågan från ett politiskt tvisteämne till ett för arbetsgivare och arbetare i mycket gemensamt praktiskt intresse. Den omfattande utredning av utlandets lagstiftning på området, som på uppdrag av Kungl. Maj:t utförts av ledamoten av arbetsrådet Nordin, hade ådagalagt, att den svenska arbetstidslagen i dess numera gällande avfattning näppeligen av något annat lands lag överträffades i smidig anpassning till de praktiska förhållandena. Med hänsyn härtill och då bakom lagen i den avfattning, som densamma enligt det då föreliggande lagförslaget skulle erhålla, låge sex års praktisk lagtillämpning och tre genomförda revisioner av den ursprungliga lagtexten, torde fördelarna av lagens definitiva antagande vida överväga den eventuella nackdelen av att tidpunkten för ännu en ny revision icke bestämdes på förhand. Såsom socialstyrelsen påvisat, skulle därmed ingalunda möjligheten till förändringar av lagen uteslutas. Revisionen hade blott framskjutits till den tidpunkt, då eventuellt ett verkligt behov därav visade sig föreligga.

Arbetsrådet har härefter vidare anfört följande.

De synpunkter, arbetsrådet sålunda framhållit vid lagstiftningsfrågans behandling år 1926, syntes vara i ännu högre grad tillämpliga nu, då fråga vore om antagande av ytterligare en ny arbetstidslag, den femte i ordningen under en tidrymd av föga mer än tio år. Arbetsrådet funne sig därför böra bestämt förorda, att lagen nu omsider antoges såsom permanent.

Det skäl, som förmått socialstyrelsen att frångå sin uttalade principiella ståndpunkt, vore den eventuellt förestående revisionen av Washingtonkonventionen. Socialstyrelsen anförde, att det icke vore uteslutet, att efter en sådan åtgärd vår lagstiftning skulle kunna anpassas efter konventionen och Sverige därmed komma i tillfälle att tillgodose önskemålet om nämnda konventions ratificering. Arbetsrådet kunde för sin del icke finna, att det av socialstyrelsen sålunda anförda skälet ens i någon mån borde utgöra hinder för att nu antaga en arbetstidslag med obegränsad giltighetstid. Även en dylik lag kunde ju redan ett enda år efter antagandet bliva föremål för varje ändring, varom statsmakterna vore ense. Att lagen antoges såsom permanent och icke såsom provisorisk innebure fastmera enligt arbetsrådets uppfattning även ur nu ifrågavarande synpunkt en given fördel, så till vida som frågan om arbetstidslagstiftningens anpassande efter en blivande konvention i förra fallet kunde upptagas just vid den tidpunkt, då så befundes lämpligt och önskvärt, medan statsmakterna i det senare fallet bunde sig för att, oavsett lämpligheten därav, vid viss på förhand fixerad tidpunkt taga frågan under omprövning.

Den svenska arbetstidslagen vore numera den enda lag, för vilken giltighetstiden vore begränsad till visst antal år. Övriga länder, där dylik lagstiftning funnes, hade definitivt antagit sina arbetstidslagar; Tyskland intog dock en viss mellanställning, i det de nuvarande förordningarna om arbetstiden vore avsedda att ersättas med en lag, men förordningarna gällde dock utan begränsning av giltighetstiden. Det syntes under sådana förhållanden knappast vara försvarligt att låta önskemålet om Sveriges anslutning till en reviderad internationell konvention om arbetstidens begränsning stå hindrande i vägen för det länge uppskjutna antagandet av en permanent svensk arbetstidslag.

Den eventuellt nära förestående revisionen av Washingtonkonventionen borde däremot enligt arbetsrådets mening föranleda, att frågan om ändringar i den svenska lagstiftningens innehåll icke nu upptoges till prövning, helst som, på sätt socialstyrelsen framhållit, något starkare behov av dylika ändringar icke syntes föreligga.

Med åberopande av vad sålunda anförts har arbetsrådet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för 1930 års riksdag framlägga förslag till permanent lag om arbetstidens begränsning av samma innehåll som nu gällande lag i ämnet.

Denna mening omfattades av arbetsrådets ordförande samt dess ledamöter Holmström och Lindqvist. Två av ledamöterna, nämligen herrar von Sydow och Almström, voro av skiljaktig mening och anförde i huvudsak följande.

Ingen sakkunnig syntes kunna förneka, att åttatimmarslagen medfört betydande olägenheter för det svenska näringslivet, och detta hade särskilt gjort sig märkbart inom vissa delar av industrien. Av detta och andra skäl vore reservanterna nu liksom förut principiella motståndare till lagen. Emellertid syntes icke kunna förnekas, att, såsom frågan politiskt sett läge, en prolongering av lagen i en eller annan form vore hart nära ofrånkomlig. I frågan, huruvida lagen vid sådan prolongering borde göras definitiv eller om den fortfarande för någon tid framåt skulle vara provisorisk, kunde reservanterna av skäl, som socialstyrelsen framhållit, icke ansluta sig till arbetsrådets mening, att man nu borde skrida till en definitiv lagstiftning i ämnet. Men att såsom socialstyrelsen föreslagit giva en ny provisorisk lag så kort giltighetstid som två år syntes opraktiskt. Förrän i juli 1931 torde icke frågan om en revision av Washingtonkonventionen kunna komma under definitiv behandling vid arbetstidskonferensen i Genève, och det syntes föga sannolikt, att frågan skulle kunna vara avgjord så tidigt, att ett förslag i ämnet skulle kunna framläggas för 1932 års riksdag; troligen bleve frågan knappast färdig för behandling vid 1933 års riksdag. Med hänsyn därtill syntes en provisorisk lagstiftning i ämnet böra liksom den nu gällande lagen erhålla en giltighetstid av 4 år.

Kommers-
kollegium.

Härefter avgav *kommerskollegium* enligt uppdrag yttrande i frågan, i vilket yttrande kollegium i likhet med arbetsrådet förordade, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag till permanent lag om arbetstidens begränsning av enahanda lydelse som nu gällande lag.

Till stöd för detta yrkande har kollegium först hänvisat till att kollegium i sitt senaste yttrande i ämnet, avgivet den 27 november 1925, bland annat framhållit, att resultatet av en då inom kollegium verkställd undersökning av åttatimmarslagens verkningar beträffande produktionens utveckling inom vissa industrigrenar i det stora hela visat bilden av en energisk och målmedveten strävan från industriens sida till anpassning efter de ändrade produktionsförhållanden, som inträtt genom arbetstidens minskning till följd av arbetstidslagens tillämpning. Verkningarna därav i form av minskad produktion per år och arbetare hade sålunda i ett flertal fall kunnat kompenseras genom tekniska förbättringar, bättre utnyttjande av arbetstiden m. m., varigenom en produktionsökning per arbetstimme möjliggjorts av den betydelse, att den helt eller delvis motvägt eller i vissa fall t. o. m. mer än uppvägt arbetstidens förkortning. Å andra sidan visade utredningen vid en hel del företag inom olika industrigrenar, vilka av skilda anledningar icke eller endast i ringa omfattning varit i tillfälle att genomföra sådana tekniska förbättringar, en större eller mindre, i vissa fall betydande nedgång, per arbetare och år eller månad räknat, av produktionsresultatet.

Med hänsyn till då föreliggande förhållanden och särskilt till den oviss-
het, som gjorde sig gällande beträffande arbetstidsfrågans utveckling och
mera definitiva ordnande utomlands, förordade kollegium för det dåvarande
ett fortsatt provisorium på tre år eller till den 1 januari 1930.

Efter återopande härav har kommerskollegium i sitt nu föreliggande ytt-
rande anfört i huvudsak följande.

Under de år, som gått sedan de återgivna uttalandena gjordes, hade
tvivelsutan utvecklingen fortsatt i samma riktning. Industrien hade sålunda
alltmer anpassat sig efter de ändrade förhållanden, som åttatimmarslagens
genomförande medfört. Ett upprivande av grunderna för denna lagstiftning
syntes numera ur såväl politisk som praktisk synpunkt ogenomförbart och
dessutom tämligen ändamålslost. Även i utlandet syntes av allt att döma
förhållandena i sådant hänseende hava utvecklats i stabiliserande riktning.

Visserligen torde en del önskemål kvarstå i fråga om erforderliga jämk-
ningar av vissa detaljer beträffande lagens tillämpning. Men genomförandet
av dylika ändringar, i den mån de visade sig av förhållandena påkallade,
torde icke i någon högre grad försvåras, därest arbetstidslagen nu skulle
antagas att gälla utan viss tidsbegränsning. Detsamma syntes gälla i fråga
om de jämkningar, som kunde föranledas av en eventuell revision av
Washingtonkonventionen och önskvärdheten av att anpassa vår lagstiftning
efter densamma för att möjliggöra en ratifikation därav. I likhet med arbets-
rådet ansåge kollegium det snarare vara en fördel, att frågan om arbetstids-
lagstiftningens anpassning efter en blivande konvention kunde upptagas till
prövning vid den tidpunkt, då så befunnas lämpligt, i stället för att stats-
makterna på förhand bunde sig vid viss tidpunkt, vare sig densamma vore
lämplig eller ej.

Ur industriens synpunkt syntes en viss stabilisering av arbetstidsregle-
ringen med hänsyn till arbetsförhållandena i allmänhet vara ett synnerligen
viktigt önskemål, av intresse för såväl arbetsgivare som arbetare.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har kommerskollegium, såsom
framgått av det redan anförda, ansett övervägande skäl tala för att den
blivande lagen rörande arbetstidens begränsning erhåller permanent karaktär.

I *skrivelse den 25 maj 1928*, nr 243, hemställde *riksdagen*, att Kungl.
Maj:t måtte låta i av riksdagen angiven omfattning verkställa en allsidig
och förutsättningslös utredning av frågan om arbetsvillkoren inom hotell-
och restaurangyrket. I anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 14
juni 1928 åt socialstyrelsen att verkställa en dylik utredning. Denna
utredning har nu i det närmaste avslutats, och socialstyrelsen har vid sin
skrivelse den 27 december 1929 fogat en kortfattad preliminär redogö-
relse för resultatet därav. På denna redogörelse läser jag icke behöva
här ingå, utan torde jag därutinnan kunna hänvisa till den vid socialsty-
relsens utlåtande fogade bilagan, vilken, enligt vad jag inhämtat, kommer
att återgivas i närmast utkommande nummer av »Sociala meddelanden». Här
må endast refereras socialstyrelsens uttalande rörande utredningsresultatet,
vilket uttalande beträffande huvudsaken är av följande innehåll.

Utredningen hade i fråga om arbetstidsförhållandena icke medfört några
mer överraskande nyheter. Dess huvudresultat i nämnda hänseende syntes
kunna angivas därmed, att arbetstiden, ehuru på senare tid och synner-
ligast efter arbetstidslagstiftningens tillkomst avsevärt förkortad, i stor

*Arbetstiden
för hotell- och
restaurang-
personal.*

omfattning och givetvis särskilt i fall, där nämnda lagstiftning icke ägde tillämpning, överskrede 8 timmar om dagen och 48 timmar i veckan samt att en noggrann tillämpning av en bestämd nettoarbetstid i många fall knappast läte sig praktiskt genomföra inom ifrågavarande yrke. Någon förändring av arbetstidslagstiftningen syntes dock nu berörda utredningsresultat — på av socialstyrelsen i yttrandet närmare angivna skäl — ej påkalla.

Washingtonkonventionen, dess revision och ratificering.

Innan jag övergår till att redogöra för min uppfattning i föreliggande fråga, torde jag böra lämna en kortfattad redogörelse rörande det aktuella läget beträffande Washingtonkonventionen, dess revision och ratificering samt angående åttatimmarslagstiftningen i utlandet. För närmare upplysningar i dessa hänseenden kan hänvisas till en av chefen för arbetsrådet J. Nordin utarbetad framställning »Washingtonkonventionen och 8-timmarslagen i utlandet», vilken inom kort torde utkomma av trycket och varav exemplar komma att hållas tillgängliga för riksdagens ledamöter.

Washingtonkonventionen har hittills ratificerats av följande stater, nämligen *Belgien, Bulgarien, Chile, Grekland, Indien, Luxemburg, Portugal, Rumänien* och *Tjeckoslovakien*. Dessutom hava följande länder ratificerat konventionen under vissa villkor, nämligen *Frankrike*, under villkor att England och Tyskland ratificera, *Italien*, under villkor att Belgien, England, Frankrike, Schweiz och Tyskland utan förbehåll ratificera, *Lettland*, under villkor att tre av de stater, som jämlikt §§ 5 och 6 i art. 393 i Versaillestraktaten hava den största industriella betydelsen, jämväl ratificera, *Spanien*, under villkor att ratifikation sker av England, Frankrike, Italien och Tyskland, samt *Österrike*, under förbehåll att konventionen ratificeras dels av Belgien, England, Frankrike, Italien och Tyskland, dels av alla grannstater, som underhålla ekonomiska förbindelser med Österrike.

Ingen av dessa villkorliga ratifikationer har emellertid ännu trätt i kraft, enär icke i något fall därför angivna villkor blivit uppfyllda.

Vad angår övriga länder föreligga i flera av dem lagförslag angående ratifikation, ehuru dessa förslag ännu icke blivit antagna. Andra länder åter hava förklarat, att svårigheterna att bringa den nationella lagstiftningen i överensstämmelse med konventionen äro så stora, att frågan om ratifikation tills vidare ansetts böra vila. Innan jag redogör för läget i de ur vår synpunkt viktigaste av de länder, där ratifikation ännu ej skett, torde jag böra inskjuta några ord angående *revisionsfrågans läge*.

Enligt § 21 i Washingtonkonventionen skall internationella arbetsbyråns styrelse minst en gång vart tionde år förelägga internationella arbetskonferensen en redogörelse för konventionens tillämpning och taga i övervägande, huruvida på konferensens dagordning bör upptagas frågan om revision av eller ändringar i konventionen. Rörande innebörden av dessa bestämmelser om revisionsförfarande — till vilka väsentlig motsvarighet finnes i alla av internationella arbetskonferensen antagna konventioner — har rätt stor tvekan. Emellertid har man varit på det klara med att nyss återgivna tidsbestämmelse borde tolkas så, att revisionsfrågan bör första gången upptagas inom tio år efter det konventionen trätt i kraft.

Då detta inträffade den 13 juni 1921, bör alltså revisionsfrågan upptagas senast före samma dag år 1931.

Vad däremot angår innebörden av revisionsförfarandet, dess verkningar och proceduren därvid hava meningarna varit delade inom arbetsorganisationens styrelse och ledande organ. Bestämmelser i ämnet antogos emellertid av internationella arbetskonferensen sommaren 1929. Dessa bestämmelser gå i huvudsak ut på att söka förhindra, att vid revisionsförfarandet vederbörande konventions grundläggande principer bliva rubbade. Dock har fastslagits, att revisionen kan omfatta större eller mindre delar av konventionen men att å andra sidan till behandling hos arbetskonferensen endast kunna upptagas de frågor, som av arbetsbyråns styrelse hänskjutits till konferensen; denna kan emellertid besluta att vid sitt *nästa* sammanträde upptaga ytterligare frågor. Då Sverige för närvarande är representerat i arbetsbyråns styrelse, äger vårt land möjlighet att direkt få yrkanden framställda i styrelsen om upptagande av särskilda revisionsfrågor. — Därjämte antogos vid mötet sommaren 1929 vissa normer för förhållandet mellan den ursprungliga och den reviderade konventionen i samma ämne m. m., vilka bestämmelser emellertid i detta sammanhang torde sakna intresse.

Redan innan frågan om Washingtonkonventionens revision genom tillämpning av nyssberörda klausul i densamma blev aktuell, hade svårigheter uppkommit, i det att konventionens avfattning befunnits giva rum för ganska skilda tolkningar. Detta föranledde en inbjudan från engelska regeringen till en konferens för överläggning angående innebörden av konventionens bestämmelser. I anledning av denna inbjudan sammanträdde Belgiens, Englands, Frankrikes, Italiens och Tysklands arbetsministrar i London den 15 mars 1926. Vid den sålunda hållna konferensen — vanligen kallad *Londonkonferensen* — uppnåddes enighet i en rad frågor, i vilka fattades formulerade beslut, som avse dels att giva en tolkning av konventionen, dels att utfylla densamma i sådana delar, där bestämmelser saknas. Vid konferensens avslutande yttrade den engelske arbetsministern, att syftet med konferensen varit att undersöka, i vilken utsträckning det vore möjligt att säkerställa en överenskommelse mellan de förnämsta industriländerna beträffande de principer, på vilka en internationell överenskommelse om arbetstidens begränsning kunde grundas. Särskilt hade den brittiska regeringen ansett erforderligt att undersöka de svårigheter, som rörde Washingtonkonventionen, och att söka utröna, i vilken utsträckning det vore möjligt att garantera en identisk tolkning samt ett effektivt genomförande och upprätthållande av konventionens bestämmelser.

Londonkonferensen torde hava haft viss betydelse beträffande skilda länders ställningstagande till konventionen. Vad *England* angår har emellertid ratifikation ännu ej skett. Engelska regeringsrepresentanten i internationella arbetsbyråns styrelse avgav vid denna styrelses sammanträde i januari 1928 en förklaring, däri bland annat yttrades, att anledningen till att konventionen vunnit så ringa anslutning vore, att med en dylik

otvivelaktigt vore förenade vissa verkliga svårigheter. Inom de olika industrierna framträdde med nödvändighet en mängd krav, som ingalunda vore oförenliga med upprätthållandet av den stora princip, varom det vore fråga, men som konventionen icke förutsett eller till vilka den icke tagit hänsyn. Stora ansträngningar hade gjorts för att åstadkomma en allmän ratifikation genom noggrant studium och omsorgsfull tolkning av konventionstexten. I själva verket kunde man påstå, att tolkningen drivits till sin yttersta gräns, och man kunde till och med fråga sig, om den icke redan inkräktat på området för en revision. Under dessa förhållanden syntes den bästa metoden ligga i att söka en lösning i utarbetandet av en ny text, i stället för att göra nya ansträngningar att lösa frågan på grundvalen av den gamla texten. Engelska regeringen ansåge därför, att det vore av vikt, att frågan om en revision av konventionen i tid upptogs till behandling. Engelska regeringens syfte vore att verka för åstadkommande av en konvention, som med bibehållande av grunderna för Washingtonkonventionen undveke de svårigheter, vartill konventionen givit anledning. Den engelska representanten hemställde därför, att styrelsen måtte redan då besluta att uppföra frågan om en revision av konventionen på dagordningen för 1929 års konferenssammanträde. Detta förslag — som biträdades av bland andra den svenska regeringsrepresentanten — vann emellertid icke styrelsens bifall. I stället upptogs till behandling de formella frågor rörande revisionen, för vilkas lösning nyss redogjorts.

Revisionsfrågan beträffande Washingtonkonventionen har alltjämt icke upptagits av arbetsbyråns styrelse, men det är att förvänta, att så skall ske under förra delen av innevarande år. Till behandling inför konferensen kan frågan komma tidigast år 1931.

Rörande *Englands* ställning avgavs efter regeringsskiftet i juni 1929 en ny förklaring av innehåll, att den engelska regeringen hade för avsikt att vidtaga nödvändiga mått och steg för att snarast möjligt åstadkomma ratificering av konventionen. Vid genomförandet av den lagstiftning, som erfordrades för dylik ratifikation, torde, enligt vad i denna förklaring vidare anfördes, engelska regeringen komma att taga hänsyn såväl till konventionen som till Londonkonferensens beslut. Enligt senaste underrättelser har emellertid frågan om ratifikation ännu icke bragts inför parlamentet men är förslag i ämnet under förberedande.

Beträffande *Tyskland* må anföras, att den 1 oktober 1929 för riksrådet framlagts lagförslag angående konventionens ratificering.

I *Danmark* framlades år 1926 förslag om ratifikation. Detta förslag blev emellertid icke utskottsbehandlat inom vederbörlig tid, vadan förslaget förföll.

I *Finland* framlades år 1921 förslag till ändringar i arbetstidslagstiftningen, vilka i vissa men icke alla hänseenden anslöto sig till konventionen. Detta förslag är ännu icke slutbehandlat.

Vad *Norge* angår, lägger dess nuvarande lagstiftning hinder i vägen för

ratifikation. År 1927 anförde den norska socialministern, att det icke då syntes önskvärt att ådraga sig de ökade utgifter, som skulle bliva följden av en utvidgning av lagens tillämpningsområde.

Vad härefter beträffar åttatimmarslagstiftningen i utlandet saknas dylik lagstiftning i Europa endast i ett par industriellt mindre betydande stater, nämligen Albanien, Turkiet och Ungern. I vissa andra länder, däribland Danmark och England, är lagstiftningen emellertid av ringa omfattning. Sålunda gäller *den danska lagstiftningen* endast inom industrien vid helkontinuerlig drift. I *England* gäller lagstadgad arbetstidsreglering för män endast beträffande arbete i kolgruvor.

Åttatimmarslagstiftningen i utlandet.

En föreställning rörande den *faktiska* arbetstiden inom vissa yrken i olika länder lämnas av en undersökning, tillkommen på initiativ av internationella fackföreningsorganisationen. Undersökningen, som uttryckligen angavs såsom ett försök, omfattade arbetstiden första veckan i oktober 1928 inom åtta industrier, nämligen byggnadsverksamhet, boktryckerier, kemisk industri, träindustri, metallindustri, skofabriker, textilindustri och gruvindustri. Ur nyssnämnda arbete angående Washingtonkonventionen och 8-timmarslagen i utlandet tillåter jag mig att återgiva följande tablå, utvisande denna undersöknings resultat.

Den faktiska arbetstiden inom vissa länder i oktober 1928 enligt undersökning av internationella fackföreningsorganisationen.

Land	Antal företag	Hela antalet arbetare	Antal arbetare (i % av hela antalet) för vilka arbetstiden per vecka var:						
			förkortad	mindre än 48 timmar	48 timmar	48-51 timmar	51-54 timmar	54-60 timmar	över 60 timmar
			%	%	%	%	%	%	%
Belgien	2,733	211,481	0.5	1.8	94.9	0.3	2.2	0.3	—
Danmark	16,449	98,577	3.0	0.6	92.7	1.7	1.1	0.8	0.1
Estland	959	27,704	0.5	43.8	44.4	2.8	1.5	6.8	0.2
Lettland	Ingen uppgift angiven	20,002	—	63.0	10.4	4.9	5.0	13.2	3.5
Memelområdet	22	3,342	—	—	97.6	—	—	2.4	—
Nederländerna	4,842	184,614	0.4	15.8	69.7	10.0	2.5	0.8	0.8
Palestina	126	4,180	0.2	11.6	51.7	7.1	20.5	7.0	1.9
Polen	830	127,940	2.3	54.1	13.0	4.4	8.2	12.8	5.2
Schweiz	4,209	163,500	1.1	2.9	51.9	12.0	29.3	2.7	0.1
Spanien	3,698	34,834	16.3	6.0	48.0	9.6	—	20.1	—
Sverige	6,937	256,313	7.0	4.0	78.4	3.3	3.7	3.1	0.5
Sydvästafrika	62	991	—	—	53.5	2.3	13.0	24.0	7.2
Tjeckoslovakien	99	26,086	9.1	8.9	75.2	3.9	1.4	1.2	0.3
Tyskland	73,288	3,826,033	9.1	6.4	56.9	9.6	14.6	3.2	0.2
Ungern	Ingen uppgift angiven	90,009	—	26.1	43.9	8.6	3.1	16.0	2.3
Österrike	d:o	348,550	4.8	2.9	84.1	4.5	2.9	0.8	—
Summa	Fullständiga uppgifter ej angivna	5,424,206	7.4	7.9	60.6	8.4	12.0	3.4	0.8

Vad angår de särskilda punkterna i lagstiftningen gå reglerna i de skilda länderna ganska vitt i sär. Det skulle föra för långt att här lämna en redogörelse i detta hänseende; jag får därför hänvisa till den år 1925 verkställda utredningen samt nyssnämnda arbete ävensom till de omdömen rörande den svenska lagstiftningen i förhållande till den utländska, som uttalats i vissa av de i det föregående återgivna utlåtandena.

I detta sammanhang torde jag slutligen få anmäla, att *landssekreteriatet* i anledning av beslut vid kongress år 1926 med landsorganisationen i Sverige i *skrivelse den 25 november 1926* hemställt, att regeringen måtte vidtaga nödvändiga åtgärder för omarbetande av nu gällande provisoriska lag om arbetstidens reglering, så att denna bringades i sådan överensstämmelse med Washingtonkonventionen, att konventionen kunde ratificeras, samt förelägga riksdagen förslag om att sålunda reviderad lag om arbetstidens reglering måtte göras permanent och att nämnda konvention måtte ratificeras.

Departements-
chefen.

Det torde icke vara nödvändigt att i år ingå på en diskussion efter principiella linjer av det föreliggande spörsmålet. Även de, som enligt sin allmänna åskådning eller med hänsyn till olägenheten av stela lagbestämmelser rörande ekonomiskt betydelsefulla driftförhållanden för industrien äro motståndare till en tvångslagstiftning å förevarande område, torde nu knappast ifrågasätta annat, än att en lagstiftning i ämnet skall fortbestå. Det har vitsordats, att näringarna numera väsentligen övervunnit svårigheterna och anpassat sig efter arbetstidsregleringen, ävensom å andra sidan att lagtillämpningen sker med en viss smidighet, som underlättar denna anpassning efter växlande förhållanden. Därom äro alla ense, att vad industrien nu framför allt behöver på detta område är lugn och stabilitet. Dessa värden skulle emellertid riskeras, därest lagstiftningen skulle upphöra och meningsskiljaktigheterna alltså flyttas över till avtalstvisternas område.

Då det således synes klart, att förslag bör framläggas för 1930 års riksdag om fortsatt arbetstidslagstiftning, uppkommer närmast frågan, huruvida den nya lagen bör, liksom de hittillsvarande, erhålla begränsad giltighetstid eller om den bör göras permanent. Då jag anser det uppenbart, att lagstiftning i ämnet — utom under sådana exceptionella förhållanden, som även borde föranleda upphävet av en permanent lag — bör fortbestå även *efter* utgången av en förlängd provisorietid, blir detta för mig en fråga av väsentligen praktisk innebörd.

Med denna utgångspunkt har jag funnit övervägande skäl tala för en förlängning av det nuvarande provisoriet. Sålunda är att märka, att de förhållanden, vilka riksdagen år 1926 ansåg vara avgörande för lagens giltighetstid, fortfarande föreligga. Nämnda riksdag utgick nämligen från att före den då bestämda provisorietidens slut frågan om Washingtonkonventionens revision skulle bli klarlagd. Av det föregående har emeller-

tid framgått, att så icke är förhållandet utan att därmed kommer att dröja till mitten av år 1931 eller kanske till år 1932. Det är då endast en konsekvens av 1926 års riksdags beslut, därest man inskränker sig till en förlängning av den av riksdagen fastställda provisorietiden.

Goda skäl synas också hava förelegat för riksdagens berörda uppfattning. Även om revisionsförfarandet beträffande Washingtonkonventionen skulle giva ett sådant resultat, att en ratifikation från svensk sida icke befundes lämplig, böra nämligen hänsyn till vårt lands ställning som medlem av den internationella arbetsorganisationen och till utländska förhållanden i allmänhet föranleda, att då revisionsförfarandet avslutats, en grundlig undersökning verkställes rörande inverkan för vår lagstiftnings vidkommande av de särskilda bestämmelserna i konventionen i dess definitiva avfattning.

Skulle man redan nu göra lagen definitiv, borde emellertid ett beslut i sådant hänseende föregås av viss utredning av större omfattning än som skett. Meningarna synas nämligen knappast hava i alla hänseenden stadgat sig om den lämpliga avfattningen av en definitiv lag. Före slutgiltigt godkännande av lagstiftningen torde man därför böra noggrant undersöka verkningarna av nuvarande bestämmelser för att av en dylik undersökning få vägledning vid bedömandet av frågan om jämkningar i olika hänseenden. En utredning av väsentligen samma innebörd, ehuru delvis berörande skilda frågor, skulle alltså få företagas med några få års mellanrum, något som måste anses olämpligt och opraktiskt. Det synes även vara mindre lämpligt att nu antaga en lag såsom definitiv, om vilken man vet, att dess bestämmelser efter några år böra, såsom i detta fall, underkastas ny prövning. Den uppfattning, för vilken jag nu redogjort, har föranlett, att under det gångna året någon ingående undersökning av lagens hittillsvarande ekonomiska och sociala verkningar icke ansetts böra företagas.

Härtill kommer, att erfarenheten under tiden från år 1926 visat, att de farhågor, som i nämnda års proposition i ämnet kommo till uttryck beträffande olägenheterna av ett provisorium, icke voro berättigade. Det torde icke kunna sägas, att lagens provisoriska karaktär gjort industriens män obenägna att anpassa anordningar och arbetsmetoder efter arbets-tidsregleringen. Ej heller torde några förväntningar på grund därav hava uppkommit om att lagstiftningen nu skulle upphöra.

Vad härefter angår den tid, för vilken förlängning av provisoriet skall ske, synes mig densamma böra bestämmas så, att säkerhet finnes för att, då ärendet nästa gång upptages till behandling, det icke behöver bliva fråga om ett nytt provisorium. Å andra sidan bör provisorietiden icke förlängas mera, än som ur nyss angivna synpunkt är nödvändigt. Med dessa utgångspunkter torde förlängningstiden böra bestämmas till tre år eller till utgången av år 1933. Det må tilläggas, att därest frågan om Washingtonkonventionens revision skulle komma att behandlas så snabbt, som social-

styrelsen ansett sig i första hand kunna antaga, hinder givetvis icke möter att före provisorietidens utgång till behandling upptaga frågan om provisoriets ersättande med definitiv lagstiftning.

Beträffande slutligen frågan om *de materiella bestämmelserna* i lagstiftningen synes det icke böra ifrågasättas att för den fortsatta provisorietiden vare sig utvidga eller inskränka lagens tillämplighetsområde. De yrkanden, som i sådant hänseende gjordes år 1926, hava därför nu icke upptagits till behandling. Detta gäller även den av 1928 års riksdag väckta frågan om nya bestämmelser rörande arbetstiden för hotell- och restaurangpersonal. I övrigt vill jag i förevarande hänseende instämma i socialstyrelsens uttalande, att det vid fortsatt provisorisk lagstiftning icke bör ifrågakomma att vidtaga lagändring annat än därest särskilt påtagliga skäl kräva omedelbar åtgärd. Lika med socialstyrelsen anser jag även, att sådana skäl nu icke föreligga. Vad speciellt angår en av de punkter, som år 1926 voro föremål för uppmärksamhet, nämligen den som avser arbetets ordnande vid s. k. helkontinuerlig drift, må nämnas, att det av lämnade redogörelser för lagtillämpningen inom arbetsrådet synes framgå, att svårigheterna i detta hänseende för industrien kunnat begränsas, ofta i samförstånd mellan arbetsgivare och arbetare. Icke heller på denna punkt anser jag därför tillräckliga skäl för ändring i detta sammanhang föreligga.

I anslutning till den sålunda uttalade uppfattningen har jag låtit inom socialdepartementet upprätta *förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1926 (nr 162) om arbetstidens begränsning*. Detta lagförslag innehåller allenast, att dagen för lagens upphörande förskjutes till den 31 december 1933, varjämte slutbestämmelserna jämkas i anslutning till denna ändring, bland annat så till vida att eftergifter, som med stöd av äldre lagar beviljats utan begränsning till viss tid, skola, i den mån vederbörande myndighet ej annorlunda bestämmer, fortfarande tills vidare äga giltighet.

Departementschefen uppläser härefter omförmälda lagförslag, vilket är bilagt¹⁾ detta protokoll, samt hemställer, att lagrådets utlåtande däröver måtte för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler inhämtas medelst utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Åke Natt och Dag.

¹⁾ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
21 januari 1930.*

N ä r v a r a n d e:

justitieråden STENBERG,
APPELBERG,
TISELIUS,
regeringsrådet SÖDERWALL.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 januari 1930, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1926 (nr 162) om arbetstidens begränsning*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av tillförordnade byråchefen för lagärenden i socialdepartementet, hovrättsassessorn Olof Alsén.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 24 januari 1930.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Lübeck, lagrådets den 21 januari 1930 avgivna utlåtande över det den 3 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1926 (nr 162) om arbetstidens begränsning.

Föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Åke Natt och Dag.
